

BỒI DƯỠNG ĐẠO ĐỨC KHOA HỌC CHO HỌC VIÊN ĐÀO TẠO SAU ĐẠI HỌC Ở HỆ 5 HỌC VIỆN CHÍNH TRỊ TRONG BỐI CẢNH CHUYỂN ĐỔI SỐ HIỆN NAY

Cát Phương Nam, Lê Hùng Mạnh, Trần Văn Long
Học viên cao học Hệ 5, Học viện Chính trị

Tóm tắt: Trong bối cảnh chuyển đổi số hiện nay nâng cao chất lượng nghiên cứu khoa học được xác định là nhiệm vụ trọng tâm của Học viện Chính trị. Để nâng cao chất lượng hoạt động nghiên cứu khoa học cần tiến hành tổng thể nhiều nội dung, biện pháp, trong đó bồi dưỡng đạo đức khoa học cho học viên đào tạo sau đại học trong bối cảnh chuyển đổi số là nội dung quan trọng. Bài viết tập trung vào đánh giá thực trạng và đề ra giải pháp để góp phần bồi dưỡng đạo đức khoa học cho học viên trong nghiên cứu khoa học.

Từ khóa: bồi dưỡng đạo đức khoa học, học viên sau đại học, chuyển đổi số

FOSTERING SCIENTIFIC ETHICS FOR TRAINEES POSTGRADUATE STUDIES IN THE 5TH ACADEMY OF POLITICS IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION TODAY

Abstract: In the current context of digital transformation, improving the quality of scientific research is identified as a key task of the Academy of Politics. In order to improve the quality of scientific research activities, it is necessary to carry out many overall contents and measures, in which fostering scientific ethics for postgraduate training students in the context of digital transformation is an important content. The article focuses on assessing the current situation and proposing solutions to contribute to fostering scientific ethics for students in scientific research.

Keywords: fostering scientific ethics, postgraduate students, digital

Nhận bài: 26.12.2025

Phản biện: 18.01.2026

Duyệt đăng: 23.01.2026

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Nghị quyết số 57-NQ/TW của Bộ Chính trị về đột phá phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia đã chỉ rõ: “Phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia là đột phá quan trọng hàng đầu, là động lực chính để phát triển nhanh lực lượng sản xuất hiện đại, hoàn thiện quan hệ sản xuất, đổi mới phương thức quản trị quốc gia, phát triển kinh tế - xã hội, ngăn chặn nguy cơ tụt hậu, đưa đất nước phát triển bứt phá, giàu mạnh trong kỷ nguyên mới”. Nghiên cứu khoa học (NCKH) là một lĩnh vực quan trọng luôn được Đảng và Nhà nước ta hết sức quan tâm. Để hoạt động nghiên cứu bảo đảm chất lượng hiệu quả tốt, đòi hỏi nhà nghiên cứu cần phải có đạo đức khoa học (ĐĐKH). Đạo đức khoa học là một trong bộ phận cấu thành nên đạo đức của những người hoạt động trong lĩnh vực khoa học và tham gia NCKH, biểu hiện tập trung ở nhận thức, thái độ, hành vi của người nghiên cứu phù hợp với các giá trị, chuẩn mực trong nghiên cứu khoa học. Hiện nay, việc bồi dưỡng ĐĐKH đã và đang được đặt ra như một tất yếu khách quan, trở thành yêu cầu quan trọng để nâng cao phẩm chất đạo đức nghề nghiệp của tất cả những người làm khoa học, trong đó có cán bộ khoa học trong quân đội.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Một số vấn đề chung về đạo đức trong nghiên cứu khoa học

Nghiên cứu khoa học là một chu trình vòng tròn khép kín, bắt đầu từ việc đặt câu hỏi, đề xuất các giả thuyết, tiến hành nghiên cứu và công bố kết quả. Kết quả nghiên cứu có thể dẫn đến câu hỏi nghiên cứu và giả thuyết nghiên cứu mới. Lợi ích của hoạt động nghiên cứu khoa học là điều không ai có thể hoài nghi nhưng những lợi ích đó đạt được tối đa khi và chỉ khi có môi trường nghiên cứu lành mạnh - nơi mà “đạo đức nghiên cứu” phải được coi trọng. “Đạo đức nghiên cứu” có vai trò đặc biệt quan trọng trong các nghiên cứu khoa học. Khái niệm về đạo đức nghiên cứu cũng rất phong phú, đa dạng và được nhiều ngành khoa học ở các nước phát triển bàn luận từ lâu.

Trong nghiên cứu khoa học, để người nghiên cứu thực hiện được đúng tôn chỉ, đạo đức trong nghiên cứu đòi hỏi phải giữ được nguyên tắc trong quá trình nghiên cứu: *Thứ nhất, sự trung thực (honesty)*. Đây là một trụ cột cơ bản nhất trong các nguyên tắc của đạo đức khoa học. Sự trung thực ở đây thể hiện ở tất cả các khâu thực hiện nghiên cứu. Cụ thể là trung thực trong báo cáo số liệu, kết quả nghiên cứu, phương pháp, quá trình thực hiện và công bố kết quả nghiên cứu. Nguyên tắc này quy định các nhà khoa học không được chế tạo, làm sai lệch, xuyên tạc dữ liệu, không lừa dối đồng nghiệp, nhà tài trợ nghiên cứu hoặc cộng đồng; *Thứ hai, tính khách quan (objectivity)*. Quy định rõ nhà nghiên cứu nên tránh định kiến

hoặc thiên vị (chính trị hoặc lợi ích cá nhân) trong thiết kế nghiên cứu, phân tích dữ liệu, giải thích số liệu, đề xuất giải pháp, quyết định nhân sự nghiên cứu, tránh việc tự lừa dối cá nhân. Vấn đề lợi ích cá nhân và chính trị có thể ảnh hưởng đến kết quả nghiên cứu; *Thứ ba, Tính chính trực, đàng hoàng (integrity)*. Quy định rõ việc các nhà nghiên cứu nên giữ lời hứa, các thỏa thuận trong hợp đồng đã được ký kết, nghiên cứu với sự chân thành, nhiệt tình, không vụ lợi; *Thứ tư, Sự cẩn thận (carefulness)*. Quy định nhà nghiên cứu nên tránh các lỗi bất cẩn và câu thả; nghiêm túc, tập trung nhằm hoàn thành công việc, lưu giữ hồ sơ hoạt động nghiên cứu như: thu thập số liệu, thiết kế nghiên cứu và các cuộc trao đổi với giới truyền thông một cách cẩn thận; *Thứ năm, sự tôn trọng sở hữu trí tuệ (respect for intellectual property)*. Quy định nhà nghiên cứu cần tôn trọng bản quyền tác giả và các hình thức sở hữu trí tuệ, không sử dụng các dữ liệu chưa được công bố, phương pháp nghiên cứu hoặc kết quả nghiên cứu mà chưa được phép của những người có thẩm quyền, đặc biệt là cấm kỵ các hành vi “đạo văn”. Ngoài những nguyên tắc kể trên, đạo đức trong nghiên cứu khoa học còn được biểu hiện ở nhiều yếu tố khác nữa như tính bảo mật, sự tôn trọng đồng nghiệp, tính pháp lý...

2.2. Đánh giá chung về thực trạng

Thực hiện nhất quán phương châm: “Chất lượng đào tạo của Nhà trường là khả năng sẵn sàng chiến đấu của đơn vị”. Nhận thức rõ NCKH là hoạt động rất quan trọng, gắn liền với với hoạt động giáo dục, đào tạo. Những năm qua, trên cơ sở quán triệt những quan điểm chỉ đạo của Đảng, Quân ủy Trung ương, Bộ Quốc phòng về tiếp tục đẩy mạnh phát triển khoa học công nghệ, NCKH tạo động lực cho sự phát triển của Quân đội. Đảng ủy, Ban Giám đốc Học viện Chính trị đã thường xuyên lãnh đạo, chỉ đạo hoạt động giáo dục, đào tạo, NCKH; trong đó đặc biệt quan tâm đến chất lượng sản phẩm NCKH và bồi dưỡng ĐDKH cho học viên trong bối cảnh chuyển đổi số (CDS), sự phát triển mạnh mẽ của khoa học, công nghệ. Vì vậy hoạt động NCKH đã và đang có bước phát triển toàn diện và vững chắc, xứng đáng là một trong những trung tâm nghiên cứu khoa học xã hội nhân văn quân sự có uy tín hàng đầu của quân đội và quốc gia.

Trong bối cảnh CDS hiện nay đã tạo ra môi trường, điều kiện thuận lợi để nâng cao chất lượng đào tạo của nhà trường nói chung, chất lượng hoạt động NCKH nói riêng. Trên thực tế chất lượng học tập, NCKH và rèn luyện của học viên đào tạo

sau đại học ở Học viện Chính trị thời gian qua tương đối ổn định và luôn có chiều hướng phát triển, việc khai thác, ứng dụng công nghệ số vào NCKH ngày càng trở nên phổ biến và đạt được hiệu quả tích cực. Tuy nhiên, vẫn có những sản phẩm, công trình khoa học, đề tài, luận văn, luận án của học viên còn hạn chế, chất lượng chưa cao, không ít học viên chưa chủ động, sáng tạo, chưa thật sự nỗ lực hết mình, còn tồn tại một số biểu hiện dễ dẫn đến vi phạm vào các chuẩn mực, đạo đức trong nghiên cứu khoa học.

2.3. Biện pháp bồi dưỡng đạo đức khoa học cho học viên đào tạo sau đại học ở Hệ 5 Học viện Chính trị trong bối cảnh chuyển đổi số hiện nay

2.3.1. Tiếp tục nâng cao nhận thức, phát huy vai trò của các chủ thể trong bồi dưỡng đạo đức khoa học cho học viên đào tạo sau đại học ở Hệ 5 Học viện Chính trị trong bối cảnh chuyển đổi số hiện nay

Đây là yêu cầu tất yếu quan trọng, mang tính định hướng trong xác định mục tiêu bồi dưỡng ĐDKH cho viên đào tạo sau đại học. Nhận thức đúng yêu cầu này là cơ sở quan trọng để nâng cao chất lượng bồi dưỡng ĐDKH cho học viên đào tạo sau đại học trong bối cảnh CDS hiện nay. Phát huy vai trò, trách nhiệm của các cấp ủy đảng, người chỉ huy, đội ngũ giảng viên và cán bộ khoa học là phát huy tốt vai trò, trách nhiệm của các tổ chức, các lực lượng tránh chồng chéo trong tổ chức thực hiện bồi dưỡng ĐDKH cho học viên. Nội dung yêu cầu này đòi hỏi phải nắm vững và thực hiện tốt một số vấn đề sau:

Đảng ủy, Ban giám đốc học viện, cơ quan, cấp ủy đảng các cấp có chức năng, nhiệm vụ lãnh đạo toàn diện mọi mặt công tác và hoạt động giáo dục đào tạo của đơn vị. Sự lãnh đạo này thể hiện trên tất cả các khâu, các bước, các hoạt động; được thể hiện bằng việc ban hành nghị quyết, cụ thể hoá bằng chỉ thị và các biện pháp tổ chức thực hiện trong thực tiễn và thông qua kiểm tra việc thực hiện nghị quyết, chỉ thị mà đánh giá kết quả bồi dưỡng ĐDKH.

Đội ngũ cán bộ quản lý là người chịu trách nhiệm trước đảng ủy về hoạt động bồi dưỡng ĐDKH cho học viên. Trong quá trình tổ chức thực hiện cần thường xuyên quán triệt sự lãnh đạo, chỉ đạo của cấp ủy để chỉ đạo các lực lượng thuộc quyền nắm vững và thực hiện đúng chức trách, nhiệm vụ trong các hoạt động bồi dưỡng ĐDKH; xây dựng và tổ chức thực hiện kế hoạch bồi dưỡng, kiểm tra bảo đảm cho hoạt động bồi dưỡng

ĐDKH cho học viên luôn bám sát quan điểm, tư tưởng của Đảng, chỉ thị, nghị quyết các cấp.

Đội ngũ giảng viên và cán bộ khoa học là lực lượng trực tiếp trang bị kiến thức, phương pháp, bồi dưỡng kinh nghiệm, rèn luyện kỹ năng NCKH của học viên. Thông qua việc dạy học và hướng dẫn NCKH để học viên phát triển năng lực trí tuệ và tư duy lý luận, tư duy nghề nghiệp, bồi dưỡng lý tưởng, đạo đức, phong cách NCKH. Vì vậy, cần đề cao trách nhiệm của đội ngũ giảng viên và cán bộ khoa học đối với bồi dưỡng ĐDKH cho học viên.

Tự bồi dưỡng ĐDKH của học viên là quá trình nỗ lực, tự giác và tích cực của cá nhân hướng vào bản thân, nhằm chuyển hoá những giá trị, chuẩn mực của nhà khoa học, chuẩn mực đạo đức xã hội thành những phẩm chất của cá nhân; và đấu tranh khắc phục những thói quen, hành vi không phù hợp với ĐDKH đáp ứng yêu cầu giáo dục, đào tạo của nhà trường và quân đội.

2.3.2. Đổi mới nội dung, đa dạng hóa phương pháp, hình thức bồi dưỡng đạo đức khoa học cho học viên đào tạo sau đại học ở Hệ 5 Học viện Chính trị trong bối cảnh chuyển đổi số hiện nay

Đây là biện pháp quan trọng có ý nghĩa thực tiễn sâu sắc, là nhiệm vụ thường xuyên trong các nhà trường quân đội, đồng thời cũng là đòi hỏi bức thiết của thực tiễn ở Học viện Chính trị nhằm giữ vững, nâng cao chất lượng giáo dục nói chung và bồi dưỡng ĐDKH nói riêng. Vì vậy, việc đổi mới nội dung, hình thức, phương pháp bồi dưỡng ĐDKH là vấn đề hết sức quan trọng. Muốn vậy, cần phải thực hiện tốt các nội dung sau:

Một là, đổi mới nội dung bồi dưỡng ĐDKH phù hợp với đặc điểm đối tượng, yêu cầu đòi hỏi của thực tiễn cách mạng, thực tiễn Quân đội, thực tiễn công tác NCKH. Muốn đổi mới nội dung bồi dưỡng phù hợp, cần phải nắm chắc đặc điểm đối tượng học viên về trình độ, năng lực nhận thức, về tâm lý, tình cảm, cương vị công tác, chức danh đào tạo. Đồng thời, trên cơ sở thực tiễn và yêu cầu đòi hỏi của nhiệm vụ NCKH của Học viện để xác định những nội dung trọng tâm, những vấn đề mà học viên còn thiếu, chưa nắm rõ, đặc biệt là tác động của CDS đến hoạt động NCKH và ĐDKH. Xây dựng các nội dung bồi dưỡng cần phải bảo đảm tính hiện đại, khoa học, lôgic, trên cơ sở đó xây dựng ĐDKH cho học viên. Sắp xếp thời gian, nội dung chương trình bồi dưỡng cho phù hợp, đảm bảo sự lôgic về mặt nhận thức, đáp ứng yêu cầu bồi dưỡng ĐDKH cho học viên.

Hai là, đa dạng hóa và sử dụng có hiệu quả các hình thức, biện pháp bồi dưỡng ĐDKH. Bên cạnh

việc đổi mới nội dung bồi dưỡng ĐDKH cho học viên cần quan tâm đa dạng hóa, hình thức, phương pháp bồi dưỡng có ý nghĩa rất quan trọng, vì đây là cách thức, là con đường ngắn nhất, hiệu quả nhất trong việc bồi dưỡng ĐDKH cho học viên. Tích hợp những yêu cầu về bồi dưỡng ĐDKH vào chương trình, nội dung dạy học. Trước hết, cần đổi mới chương trình, nội dung theo hướng kết hợp chặt chẽ giữa nâng cao trình độ kiến thức, rèn luyện các kỹ năng NCKH với bồi dưỡng ĐDKH cho học viên. Kết hợp nâng cao chất lượng dạy học với nâng cao chất lượng NCKH.

Đẩy mạnh bồi dưỡng ĐDKH bằng nêu gương, thông qua những tấm gương đẹp về người tốt, việc tốt những người tốt có thành tích tiêu biểu trong NCKH, thúc đẩy chất lượng NCKH và vận dụng kết quả nghiên cứu vào thực tiễn để tác động vào học viên giúp họ phấn đấu học tập và noi theo, ra sức tu dưỡng, rèn luyện về bản thân ngày càng hoàn thiện hơn. Tăng cường bồi dưỡng ĐDKH trong các hoạt động thực tiễn của đơn vị như thông qua sinh hoạt, rút kinh nghiệm về hoạt động NCKH, cho học viên tham gia vào các buổi bảo vệ luận án, luận văn tốt nghiệp, báo cáo kết quả NCKH của học viên, tổ chức giao nhiệm vụ NCKH của đơn vị.

2.3.3. Phát huy vai trò chủ thể tích cực, tự giác, chủ động, độc lập, sáng tạo của học viên trong tự bồi dưỡng đạo đức khoa học.

Đây là nhân tố quyết định đến kết quả của quá trình bồi dưỡng ĐDKH của bản thân học viên, bởi vì vai trò của các tổ chức, các lực lượng sư phạm, tuyên truyền chỉ có hiệu quả khi học viên tự giác, tích cực không ngừng vươn lên trong học tập, rèn luyện tích lũy tri thức, kinh nghiệm, hành động, vươn tới các giá trị ĐDKH. Đây cũng chính là mục đích của quá trình bồi dưỡng, biến quá trình bồi dưỡng thành quá trình tự bồi dưỡng. Theo đó, cần tập trung vào một số nội dung cơ bản sau đây:

Một là, mỗi học viên phải quán triệt sâu sắc mục tiêu, yêu cầu đào tạo, những yêu cầu về phẩm chất và năng lực của người học sau khi kết thúc chương trình đào tạo, vai trò quan trọng của ĐDKH trong nghiên cứu.

Hai là, mỗi học viên phải nỗ lực, tự giác và tích cực chủ động trong nghiên cứu khoa học. Đây là việc làm quan trọng, thường xuyên, thể hiện rõ vai trò chủ thể của mỗi học viên trong quá trình tự bồi dưỡng ĐDKH.

Ba là, tổ chức, định hướng, tạo điều kiện cho học viên tự bồi dưỡng ĐDKH. Các lực lượng sư phạm phải xác định những giá trị, chuẩn mực cần

thiết như mục tiêu, yêu cầu cụ thể cần đạt được của mỗi học viên. Xác định mục tiêu, yêu cầu thực hiện trong quá trình tự bồi dưỡng ĐĐKH.

2.3.4. Xây dựng môi trường sư phạm quân sự vững mạnh để bồi dưỡng đạo đức khoa học cho học viên đào tạo sau đại học ở Hệ 5 Học viện Chính trị trong bối cảnh chuyển đổi số hiện nay

Xây dựng môi trường sư phạm quân sự vững mạnh để bồi dưỡng ĐĐKH có vai trò quan trọng tác động mạnh mẽ đến việc tiến hành, hoàn thiện và phát triển ĐĐKH của học viên; góp phần tạo nên động cơ, mục đích, xu hướng nghề nghiệp và cung cấp phương tiện cho hoạt động học tập, rèn luyện ĐĐKH của học viên. Thông qua các mối quan hệ giao tiếp trong môi trường sư phạm giúp cho trình độ nhận thức, năng lực tư duy, đạo đức trong nghiên cứu khoa học của từng học viên ngày một cao hơn. Để góp phần thiết thực vào việc bồi dưỡng đạo đức trong nghiên cứu khoa học của học viên, cần tập trung vào một số vấn đề cơ bản sau:

Một là, thường xuyên giáo dục, nâng cao trình độ nhận thức cho mọi cán bộ, học viên về xây dựng môi trường sư phạm quân sự vững mạnh. Lãnh đạo, chỉ huy đơn vị cần thường xuyên có sự lãnh đạo, chỉ đạo sâu sắc, kịp thời phát hiện và xử lý kiên quyết những tiêu cực làm “ô nhiễm” môi trường giáo dục ở đơn vị, thường xuyên tổ chức giáo dục, quán triệt cho học viên về xây dựng môi trường bồi dưỡng ĐĐKH lành mạnh để góp phần nâng cao ĐĐKH.

Hai là, xây dựng các mối quan hệ tốt đẹp trong đơn vị gắn với bồi dưỡng ĐĐKH cho học viên đào tạo sau đại học. Việc xây dựng, củng cố và phát triển các mối quan hệ trong tập thể học viên là nội dung quan trọng trong xây dựng môi trường bồi dưỡng ĐĐKH cho học viên. Sự ảnh hưởng của môi trường đến việc hình thành, phát triển

ĐĐKH của mỗi học viên phụ thuộc vào các mối quan hệ trong đơn vị và việc giải quyết các mối quan hệ đó. Trong đó, cần tập trung xây dựng các mối quan hệ giữa học viên với giảng viên, giữa cán bộ quản lý với học viên, giữa học viên với nhau và các quan hệ khác, cần phát huy vai trò gương mẫu của đội ngũ cán bộ quản lý các cấp trong bồi dưỡng ĐĐKH cho học viên.

Ba là, duy trì và quản lý chặt chẽ, nghiêm túc hoạt động nghiên cứu khoa học và bồi dưỡng ĐĐKH nhằm tạo môi trường NCKH lành mạnh cho học viên đào tạo sau đại học. Đây là nội dung quan trọng vì thông qua thực hiện, duy trì quản lý chặt chẽ, nghiêm túc các quy định về NCKH trong hoạt động giáo dục đào tạo nhằm mục đích tạo nề nếp, thói quen tự giác chấp hành nghiêm túc kỷ luật, kỷ cương, nề nếp học tập trong phạm vi toàn trường, trong tất cả các môn học, hoạt động học tập, NCKH.

III. KẾT LUẬN

Bồi dưỡng ĐĐKH cho học viên đào tạo sau đại học ở Hệ 5 học viện Chính trị có vai trò rất quan trọng, nhằm từng bước bồi đắp, phát triển những phẩm chất đạo đức tốt đẹp để không ngừng hoàn thiện đạo đức trong nghiên cứu khoa học của học viên, làm cho đạo đức trong nghiên cứu khoa học của học viên được nâng lên một trình độ mới, đáp ứng mục tiêu đào tạo. Đồng thời, đó là trách nhiệm của các cấp ủy đảng, các tổ chức, các lực lượng sư phạm và vai trò tích cực, chủ động tự bồi dưỡng của mỗi học viên trong quá trình đào tạo. Để bồi dưỡng ĐĐKH cho học viên đào tạo sau đại học cần tiến hành tổng thể các biện pháp trên, trong đó nâng cao nhận thức, phát huy vai trò của các chủ thể là tiên quyết, đổi mới nội dung, đa dạng hóa phương pháp, hình thức bồi dưỡng là nền tảng, phát huy vai trò của học viên trong tự bồi dưỡng là quyết định đến chất lượng, hiệu quả bồi dưỡng ĐĐKH.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Cao Thu Hằng, Lê Trọng Tuyên, Nguyễn Văn Phúc (2021), *Vai trò của đạo đức trong nghiên cứu khoa học*, Tạp chí Khoa học xã hội, số 11, tr. 89–95.

Đảng Cộng sản Việt Nam (2024), *Nghị quyết số 57-NQ/TW về đột phá phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia*, Hà Nội.

Quân ủy Trung ương (2022). *Nghị quyết số 1657-NQ/QUTW ngày 20/12/2022 của Quân ủy Trung ương về đổi mới công tác giáo dục và đào tạo nhằm đáp ứng yêu cầu xây dựng Quân đội trong tình hình mới*.

Quân ủy Trung ương (2025). *Nghị quyết số 3488-NQ/QUTW về đột phá phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số trong Quân đội*.